POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

Ženski Pokret

ORGAN ALIJANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

UREDNICI: Alojzija Štebi, Beograd, Mletačka ul. 8, telefon 26-153; Darinka Stojanović, Beograd, Njegoševa ul. 23, telefon 25-131	Vlasnik za A.Ž.P. Milica Dedijer, Beograd, Balkanska 9	Beograd, Maj-juni 1934 god., God. XV Broj 5-6	Administracija: Knez Mihailova ul. br. 46-I, Beograd	Broj poštanskog čekovnog računa 53.191. Izlazi svakog 15 u mesecu. Pretplata za godinu: Din. 36·— za Jugoslaviju; Din. 50.— z inostranstvo ili 15·— franaka.

SADRZAJ:

Članci: Strana

Skupština Jugoslovenskog ženskog saveza . . . . . Alojzija Štebi 50
О смањивању прихода државних службеника с обзиром на учитељице . . . . . Анђелија Милићевић 52
Vrednost domaćinskog rada . . . . . Jelka Likar 54
Stručno spremanje domaćinskih pomoćnica . . . . Minka Krofta 55
Поглед на скупштину Југословенског женског савеза П. Лебл - Албала . . 58
Utešne perspektive . . . . . Alojzija Štebi 60
Један страшан догађај 60
Конгрес Украјинских жена . . . . . D-r Daria Dzerowycz 61

Feljton:

Dvije francuske feministkinje u Zagrebu . . . . . D-r Slava Rastovčan . 62

Beleške:

Zadocnjenje lista. — 18 konferencija. — Poštansko-telegrafski službenici. — Pravilnik za izvršenje sudova. — Internacionalni kongres. — Na izborima za londonski okružni savet. — Pravo glasa za francuske žene. — Prva žena-sudija apelacionog suda. 63

Kad čovek ume da čita i piše, i ima dva dobra oka da vidi i proučava šta se sve okolo događa, onda ima u rukama ključeve nauke o dobru i može samog sebe vaspitati i obučiti.

Mudrost života — P. Mantegaca

Skupština Jugoslovenskog ženskog saveza

Od 20—22 maja t. g. održana je u Banji Koviljači jedanaesta redovna skupština Jugoslovenskog ženskog saveza kojoj je prisustvovao veliki broj delegata ženskih organizacija iz cele zemlje.

U sledećim redovima mi ćemo ukratko izneti rad skupštine i njene zaključke, a glavniji referati sa skupštine otštampani su odmah iza ovoga izveštaja kao zasebni članci.

Prvog dana skupštine podnela je *g-đa Zora Kovačević,* sekretar Saveza, u ime uprave izveštaj o radu. Rad uprave Saveza od lanjske skupštine u Novom Sadu na ovamo bio je u glavnome skoncentrisan na tome da se sprovede organizacija J. ž. s. prema novim pravilima. Suština nove organizacije J. ž. s. je u većoj decentralizaciji njegove uprave a time naravno i njegovog rada. Ta decentralizacija je sprovedena kroz banovinske sekcije, koje dobijaju dvostruki zadatak. Banovinske sekcije su zapravo mali autonomni savezi za specijalne zadatke svake banovine, a s pogledom na zajedničke težnje i nastojanja svih žena ove zemlje, kojih tumač mora biti Jugoslovenski ženski savez i koji mora ovim težnjama i nastojanjima umeti da dâ u pravom trenutku izraza. S pogledom na taj raison d'être Saveza, banovinske sekcije moraju biti faktor koji će za taj važni rad Saveza probuditi kod što šireg kruga žena zanimanje i volju za saradnju.

Drugi važan rad Saveza bio je u koncentraciji napora, koje su činili Ženski pokreti za odbranu prava žene na rad i zaradu. Ženski pokreti su dali toj odbrani sadržinu i pravac, a J. ž. s. je sproveo njihove pobude i time dao toj akciji širu osnovu i jači uticaj.

O tome pitanju je prvoga dana po podne potpretsednica Saveza *g-đa Milena Atanacković,* još detaljnije govorila i iznela načelno gledište radnih žena i obrazložila sve akcije, preduzete u tom pravcu. Naročito se zadržala na poznatoj uredbi prema kojoj se smanjuju pre svega prinadležnosti udatih žena, državnih službenika. (Pošto smo u našem listu o tome pitanju i o postupcima za odbranu vrlo mnogo pisali, ovoga puta ne donosimo detalje iz izlaganja potpretsednice Saveza. Donosimo u izvodu samo ono, što je tom prilikom rekla *g-đa Anđelija Milićević* učiteljica iz Vršca).

Posle debate po tome pitanju, skupština je primila sledeću

REZOLUCIJU:

Kraljevska vlada je donela »Izmene uredbe o dodacima na skupoću« za državne službenike i penzionere. Izmene su donete brzo, i verujemo da je to uzrok što su u osnovi nesocijalne i što nije dovoljno prostudiran domašaj i posledice, koje će ove izmene imati za porodice državnih službenika. U budžetskoj debati u Narodnoj skupštini je bilo naglašeno da prinadležnosti državnih službenika i penzionera ne odgovaraju kulturnom standardu života — prema tome nesrazmerno smanjenje prihoda, predvideno »Izmenama«, mora da ima za posledicu *moralno i materijalno propada-*zmerno prihodima (Čehoslovačka, Bugarska, Ita-državne zajednice.

I u drugim zemljama su smanjene prinadležnosti državnih službenika, ali poznato je da su u tim zemljama prinadležnosti državnih službenika mnogo veće nego što su kod nas. A pored toga se vlade tih zemalja nisu ograničile samo na smanjivanje prinadležnosti, već su istodobno smanjile kirije, cene životnih potreba itd., a što je glavno svuda su smanjivanje sproveli progresivno, srazmerno prihodima (Čehoslovačka, Bugarska, Italija i dr.).

»Izmene« ne baziraju na visini prihoda, niti se pogodeni državni službenici rasterećuju na drugoj strani. Službenicima sa većim prihodima oduzima se manje (izjednačena je prva grupa sa šestom, a razlika među prihodima ovih grupa je Din. 5000.— mesečno). Smanjenje je nesrazmerno veće kod nižih grupa i položaja, u toliko veće što su dodaci na skupoću kod nižih grupa i položaja veći od dodataka kod viših grupa.

Ista takva nepravda je generalisanje smanjenja prihoda porodicama, u kojima ima više članova državnih službenika, kao i penzionerkama, čiji muževi vrše poziv po § 42 zakona o neposrednim porezima. Tu napominjemo samo tako zvane slobodne profesije, za koje je poznato da ih je veoma teško pogodila današnja ekonomska kriza. Kod penzionerka treba da se obazire na fakt da mnoge od njih nisu penzionerke iz slobodne volje, već su žrtve do sada vršećih redukcija.

Usled toga smatramo da se moraju donete »Izmene« anulirati, a ako bi se donosile nove da se pravednije podeli smanjivanje prihoda, potrebno za štednju u državnom gazdinstvu. Svaka nova izmena bi morala biti osnovana na sledećim principima:

1.) Svako smanjivanje prinadležnosti moralo bi se vršiti jednoobrazno, *kako kod najviših* tako i kod najnižih državnih službenika i *moralo bi biti progresivno prema visini prihoda.* Krajnje je nepravedno da najteži teret moraju snositi u najvećem broju žene-državne službenice.

2.) Da se odredi egzistenčni minimum prihoda za porodice, koji se ne bi smeo smanjiti, i da taj minimum važi kako za porodice aktivnih tako i za porodice penzionisanih državnih službenika.

3.) Isti princip da važi i za penzionerke, čiji muževi vrše poziv prema § 42 zakona o neposrednim porezima.

4.) Istodobno da se sprovede najenergičnija štednja u celokupnom državnom gazdinstvu.

* *
*

Drugi dan do podne skupština je pretresala poslovnik ka novim pravilima Saveza i posle iscrpne debate o pojedinim odredbama primila ga je. Po podne se vršio izbor nove uprave. Izbori su dali sledeći rezultat:

Leposava Petković, pretsednica, Zlata Kovačević, Franja Tavčar i Milena Atanacković, potpretsednice: Zora Kovačević, Slavka Gerasimović i Jevrosima Radojković, sekretari; Olga Gavrilović i Olga Bogdanović, blagajnici; Naka Spasić, Anka Gvozdenović i Ana Zupančić, članovi nadzornog odbora; Leposava Žugić, Mica Protić, Draga Đurić, Paraskeva Grujičić i Olga Josipović, članovi zamenici.

Na kraju drugog dana održala je *g-đa Jela Likar iz Ljubljane* konferenciju *O vaspitanju za domaćicu*. Na osnovu njenog referata primljena je sledeća

REZOLUCIJA:

»Pošto je s obzirom na sadašnje prilike i na ekonomsku važnost domaćinstva veoma potrebno da se podigne poziv domaćice kao i nastava o domaćinstvu i da se reguliše socijalna zaštita domaćica, Zveza gospodinj iz Ljubljane predlaže da Jugoslovenski ženski savez posveti svu svoju pažnju ovome pitanju.

Na skupštini Jugoslovenskog ženskog saveza u junu 1933 g. u Novom Sadu bila je jednoglasno primljena rezolucija Zveze gospodinj koja glasi:

1) Da Savez prati razvitak vaspitanja domaćica i nastave o domaćinstvu i da se po mogućnosti o tome referiše na svakogodišnjoj skupštini. Da se registruju sve želje i pojave na tome polju i da se saopšte merodavnim krugovima.

2) Da proučava nacionalno-ekonomska pitanja, da prati politiku cena sa naročitim obzirom na nužne životne potrebe.

3) Da propagira pravilne pojmove o pozivu domaćice, koji ima važan uticaj na narodnu privredu, narodno zdravlje i vaspitanje naroda.

4) Da se zauzme za pravilno ocenjivanje rada domaćice.

5) Da sprovede na nadležna mesta zahteve organizacija domaćica da dobiju svoju zastupnicu u privrednom savetu i da im se poveri nadzor pijačne prodaje životnih namirnica.

Svi ovi zahtevi sa lanjske skupštine još uvek su aktuelni i stoga ih preporučujemo i ovogodišnjoj skupštini da ih primi«.

* *
*

Gospoda *Minka Krofta* iz Ljubljane je referisala o *Školovanju domaće posluge*. Na kraju svoga referata je predložila u ime »Zveze gospodinjskih pomoćnic« sledeću

REZOLUCIJU:

1) Konstatujemo da je intervencija J. ž. s. posle skupštine u Novom Sadu kod Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja g. Pucelja imala uspeh, pošto je Narodna skupština primila zakonski nacrt za suzbijanje polnih bolesti. § 12 ovog nacrta ima odredbu da u svima većim varošima treba da se osnuju domovi za žene koje dolaze u te varoši radi zarade, a takođe za one žene, koje su bez službe. U vezi sa ovom odredbom predlažemo sada da se naše ženske organizacije pobrinu da se ova odredba privede u delo.

2) S obzirom na rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja StBr. 28058, od 24 juna 1930 g., a na osnovu § 105 Zakona za zaštitu radnika, moraju se zatvoriti sve privatne profesionalne berze rada u krajevima, gde postoje javne berze rada. Pošto se ovo rešenje Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja još nije ostvarilo, predlažemo da se traži od Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja da se što pre sprovede ovo rešenje.

3) Predlažemo da vlada izda uredbu, kojom se zavodi obavezno šegrtsko doba za domaćinske pomoćnice. Na osnovi te uredbe morala bi svaka banovinska uprava propisati naročite pravilnike za sprovođenje šegrtskog doba za domaćinske pomoćnice shodno naročitim prilikama dotične banovine.

* *
*

Treći poslednji dan skupštine, bavio se najpre predlozima da se odredi mesto za iduću skupštinu u 1936 godini. Mesto se nije definitivno odredilo.

Na kraju je skupština primila još ove predloge:

1) Da se traži od Ministarstva prosvete da se ne zatvaraju učiteljske škole za žensku decu. Ako pak treba koju zatvoriti, da se zatvore samo one, koje ne ispunjavaju sve uslove za stručno i opšte vaspitanje. (Predlog uprave).

2) Da se zamoli Gospodin Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja da učini sve, da se što pre dovrši Dom za bolesnu decu u Banji Koviljači. Taj dom je skoro gotov (do sada je utrošeno za njegovo podizanje oko pet miliona, a treba samo još jedan milion) i namejnen je isključivo za decu koja boluju od tuberkuloze kostiju. (Predlog uprave Saveza).

3) Da Jugoslovenski ženski savez pokrene svoj list radi što tešnje saradnje između saveznih društava i sekcija. (Predlog Dobrotvorne zadruge Srpkinja iz Subotice).

4) Da se traži od Ministarstva saobraćaja da se puste u promet markice sa likovima naših narodnih junaka u korist Jugoslovenskog ženskog saveza. Prihod da se podeli na 11 delova: dva dela da pripadnu glavnom odboru, a po jedan svakoj banovinskoj sekciji. (Predlog sekcije Drinske banovine).

5) Da se za direktore ženskih zanatskih škola postavljaju isključivo žene. (Predlog Ženskog pokreta iz Ljubljane).

* *
*

Skupština, koju je veoma spretno vodila g-da *Petković*, protekla je u najvećem miru i ozbiljnosti. Iduća skupština biće sigurno od velikog interesa, jer će na njoj biti moguće da se vide uspesi ili neuspesi nove organizacije Saveza. Mnogi delegati na ovoj skupštini su se vrlo pesimistički izrazili o funkcionisanju novo-organizovanog Saveza. Nadajmo se da neće ostati u pravu.

Beograd. *Štebi Alojzija*

O smањivanju prihoda državnih službenika s obzirom na učiteljice

Najnovijom Izmenom uredbe o dodacima na skupoću ženama je jednim potezom ukinut potpuno ili 75%ličnog dodatka na skupoću i time smanjene, već i ranije skresavane, pripadnosti. G. Ministar finansija predlažući Narodnoj skupštini ovlašćenje za donošenje ove uredbe, rekao je ovo: „Господо, ми морамо бити начисто, да цео тај рад финансијама неће донети неке нарочите резултате. Та уредба данас, донесена у изузетно тешким временима — када огромна маса чиновника живи само од својих принадлежности — има претежно морални и социјални карактер. Из текста тога амандмана види се да се те уштеде, које буду постигнуте из ревизије специјалних додатака, хонорара, награда и других споредних примања државних службеника, имају искористити тако да пруже упослење новим кандидатима. Тај ће се посао обавити са крајњом обазривошћу и морамо се трудити да будемо праведни према свима и свакоме. Донета уредба биће систем промишљеног рада, у којој ће доминирати на првом месту социјални и морални моменат, а то ће рећи осећање правичности“.

Али ова од стране Г. Министра финансија лепо замишљена уредба — из разлога нама непознатих — у основи је измењена. Противу ње у првобитној њеној основи не би нико имао ништа, а ми жене најмање, јер је предвиђала да се упосле незапослени интелектуалци оба пола, али поднетим жртвама од стране апсолутно свих чиновника у једнакој сразмери свих њихових главних и споредних примања.

Од свега у Народном претставништву реченог, што је требало ова уредба да садржи, наиме ревизију специјалних додатака, хонорара, награда и свих других споредних примања државних службеника, испало је само то да су уредбом одузети само лични додаци удатим женама чиновницама и оним неудатим и неожењеним државним службеницима који живе у породичној заједници, у којој је више чланова државних службеника и пензионера. Сви хонорари, награде и споредна примања мушких државних функционера, остали су, ваљда у интересу социјалне правде и правичности, нетакнути и неповредиви. Изгледа да је код мушкараца појам социјалне правде у односу према жени релативан појам.

Колико је ова уредба социјалне правде погодила остале жене чиновнице, изнето је на ранијим скуповима и у ранијим рефератима, а ја ћу се као учитељица ограничити да укажем на њене благодети у погледу удатих учитељица и њихових породица.

По овој уредби удате учитељице изгубиле су лични додатак или цео, ако је муж у VI групи, или 75% ако је у VII, VIII и IX. Према томе, учитељице у II и I разреду скупоће изгубиле су по 500 и 700 д. месечно. Једва пре годину дана опет су удате учитељице једном другом уредбом осетно материјално погођене, одузимањем законске станарине од 200—400 д. ме-

сечно, што са губитком целог личног додатка по најновијој уредби износи на месец 700—1100 дин. Јасно је свима нама да овај велики материјални губитак није погодио само удате учитељице, већ је то губитак целе њене породице и то велики и ненакнадив губитак. Терет штедње и терет, назови, социјалне правде ове уредбе пао је свом тежином и највише на удате учитељице, јер међу удатим чиновницама учитељице чине највећи број, можда 3/4 њих у држави.

Каква је и колика диспропорција у примању принадлежности двеју учитељица — удате и неудате — у истој VI групи и обе се са истим дужностима и радом изнећемо само један пример: удата има четворо деце, неудата сама; неудата прима 2.700 дин., а удата само 1.600 д. месечно, дакле за 1.100 д. мање. Исти овај неправилни однос постоји између удате мајке учитељице и нежењеног колеге учитеља, а затим сваког другог самца чиновника.

Ова уредба има и других великих недостатака, као: учитељица мајка са 20 година службе има скоро исто примање као неудата учитељица и чиновници почетници. Укупно узев изгледа, као да се заобилазним путем хтело ставити до знања женама уопште, па и учитељицама, да нису пожељне у државној служби, те да се окану будућег школовања и претендовања на упослење. Као да жене из неке обести, а не због економског стања, сложеног и скупог живота, напуштају узак домаћи круг и прихватају се сваког и најтежег привредног рада, па и државне службе.

У доба тешке економске кризе жена је уласком у државну службу омогућила и заснивање породице, које би без тога доприноса или биле немогуће или би неминовно падале на терет државе. Уместо оштећења и запостављења, какво су доживеле жене чиновнице овом уредбом, чини нам се да је требало баш помагати те њене подухвате у подизању здраве породице, јер то је сигурно и у интересу државе.

Што важи за жене чиновнице, то важи и за жене учитељице. Она је увек била идеална мати, одлична домаћица, савесна учитељица и вредна социјална и национална раденица. Данас пак, као да се почиње друкчије мислити.

Међутим, сем тог национално - моралног момента, уредба има у погледу удатих учитељица и баш економских недостатака, са гледишта општих, државног. Удајом учитељице отпадају издаци око свих замена, јер је замењује муж учитељ. Удате учитељице доживотно улажу за личну пензију, а смрћу мужа не примају је као друге жене, а то је двострука, знатна уштеда у држави. Учитељске удовице и жене учитеља ратних инвалида упућене су саме да се боре за још незбринуту породицу, што оне савесним радом и постижу.

Као наставница у школи никад није подбацила већ напротив, својим материнским осећајима улаже и један драгоцени вишак, јер боље осећа и разуме дечију психу. Тим племенитим матерњим осећајима, мајка учитељица солидно формира карактере и своје деце и својих васпитаника. По забаченим селима, она је са својим мужем једина светла тачка, у коју цела околина упире очи. Она је и лекар чија се упутства најрадије слушају, она је саветодавац у најтежим догађајима, прибирач народне песме и приповетке, народног веза и рукотворине.

После толиког напорног рада, који исцрпљује њене физичке и душевне моћи, учитељица — мати — с правом је заслужила да спокојно одахне и без трзавица се одмори у скромном породичном куту, а и да прикупи снаге за даљи напорни рад на народном просвећивању.

Међутим, материјално оштећена и морално погођена, потребног елана за будући рад тешко да ће имати.

На основу свега реченог о овој уредби, неоспорно је да је њом најосетније погођена удата учитељица и њена породица, што не иде у прилог социјалне и моралне правичности.

Уз дубоко крњење наших законских права није сигурно да ће се њом постићи и неки озбиљнији и трајнији ефекат. Бројне стотине незапослених интелектуалаца оба пола не могу се упослити укидањем једног специјалног додатка само једној половини једног дела државног чиновништва.

Тај важни и актуелни проблем може се успешно и социјално правично решити само једном правом социјалном уредбом, како ју је и г. Министар финансија у првобитном облику замислио, тј. да за ово државно питање поднесу жртве апсолутно сви чиновници без разлике полова и категорија, а у прогресивној сразмери према свима њиховим приходима и главним и споредним.

У том случају цео наш учитељски сталеж поднеће сваку жртву, само да не буде „ни по бабу ни по стричевима“.

Реферат на скупштини Ј. ж. с.
у Ковиљачи.

Анђелија Милићевић из Вршца.

Vrednost domaćinskog rada

Zadatak domaćice je da čuva i neguje telesni i duševni život čoveka. Zato domaćica mora voditi kuću tako, da postane svima koji u njoj borave izvor duševnog i telesnog uspevanja, dom zadovoljstva, topline, plemenite društvenosti, dom za vaspitanje dece, dom na koji misli čovek još u poznim godinama sa zahvalnošću i nežnošću. Iako kuća mora biti skromna, ona može ipak da bude rasadnik svih nastojanja za kulturni napredak, može da bude škola reda i socijalnog života, koja vezuje pojedinca sa svima potrebama naroda. Domaćica mora, dakle, nastojati da ostvari dom koji zadovoljava sve potrebe poporodice, a zajedno mora taj dom postati sastavni deo veće jedinice: naroda i države. On mora dati svoj dužni deo i njima i mora biti s njima u skladu. Da je usled toga zadatak domaćice mnogostran i od velike važnosti za pojedinca kao i za celinu, to je jasno, i stoga obavljanje domaćinstva traži velike sposobnosti. Jedino žena s dobrim svestranim obrazovanjem, i dovoljnim stručnim znanjem i primernom nadarenošću može da ispunjava taj poziv na način da je koristan za kuću i zajednicu. Ti uslovi stvaraju joj unutrašnju ravnotežu i samosvest, osposobljavaju je za samostalan rad koji mora da utiče na narodnu privredu, narodno zdravlje i vaspitanje naroda.

Fakt da je domaćinstvo važno za narodnoprivredni život priznaje se u poslednje vreme. Domaćica kupuje sve potrebe za porodicu i ona odlučuje na šta se troši novac. S razumnom kupovinom i promišljenom upotrebom svega, što nam daje naša privreda, domaćica ne koristi samo vlastitom kućanstvu nego celokupnoj privredi, jer su pojedinačno domaćinstvo i narodna privreda u tesnoj međusobnoj vezi. U domaćinstvu koje se obazire na narodnu privredu, troše se najpre proizvodi našeg zanatstva i industrije, u kojim rade naši radnici i u kojima se prerađuju domaći produkti i sirovine. Time se jača domaća privreda. Naravno, da domaćica u tome poslu ne sme biti površna, nego mora umeti pravilno da oceni vrednost produkata. Ona mora da traži i od domaće produktivnosti dobre izrađevine po primernoj ceni. Time diže kvalitet i ugled domaće radinosti.

Danas domaćica mora da poznaje izvor raznog materijala, dizanje i padanje cena, pijačne izveštaje, razvitak industrije i zanata; ona mora da je informisana o sirovinama, o tehnici prerađenja materijala i o produkcijskim troškovima za domaćinstvo potrebnih stvari. Samo na taj način biće u stanju da oceni pravu privrednu vrednost i upotrebu tih stvari.

Koliko domaćica mora da štedi za vlastito kućanstvo, isto toliko mora da štedi i za opštu privredu. Prekomerno trošenje i rasipanje na jednoj strani prouzrokuje nedostajanje na drugoj strani, što ima za posledicu neuravnoteženu upotrebu produkata, rdavo utiče na uvoz i izvoz i smanjuje kupovnu snagu siromašnih staleža. Moramo da nastojavamo da narod ne rasipa teško zarađeni novac za stvari koje su bez vrednosti kako za pojedince tako i za zajednicu, jer takve stvari su u kretanju produkata samo prepreka i gubitak. A pošto najveći deo kupovine vrše domaćice, to je njihova uloga u narodnoj privredi od velikog značaja.

Od velike važnosti je takođe uloga domaćice u domenu narodnog zdravlja. Ona mora da zna sve zahteve pravilne ishrane i mora ih primenjivati u porodičnom krugu. Mnoge bolesti dolaze od nepravilne, nerazumne ishrane. Isto tako mora da se pridržava savremenih zahteva za zdrav stan. Te zahteve mora da sprovodi — ako ima zato priliku — pri izradi nacrta za stanove. Naročitu pažnju mora obratiti nezi dece. Brinuti se mora u svakom pogledu za čistoću i higijenu u kući, kao i za telesno negovanje zdravih i bolesnih članova porodice. Briga za zdravlje porodice je veoma važan zadatak domaćice. Možda ni jednu drugu stvar ne tereti pojedinačno i narodno gazdinstvo tako teško kao što ih opterećuje bolest.

Ako dakle pregledamo ulogu i zadatke domaćinstva u narodnoj privredi, zdravstvu i vaspitanju, upoznajemo time osnovni odnos domaćinstva prema ovim granama javnoga života, a time dobijamo već i samu ocenu vrednosti domaćinskog rada i poziva domaćice uopšte.

Uprkos tome da su velika važnost i vrednost domaćinskog rada u zajednici tako jasni, ipak je priznanje koje prima žena domaćica za svoju delatnost tako neznatno da bismo ga mogli nazvati potcenjivanjem i prezrenjem. Domaćicu koja vrši sve nabrojene važne dužnosti ne smatra javno mišljenje za samostalnu privrednu radenicu, domaćinstvo danas ne važi kao pravno priznati poziv, taj poziv se ne ocenjuje pravično i prema današnjim pojmovima rad domaćice ne znači njen prinos za izdržavanje porodice. Moramo da razumemo to, da bi žene mnogo radije uzimale na sebe poziv domaćice i da bi ispunjavale svoj rad sa mnogo većom predanošću ako bi imale primere da se njihov rad uvažava i pravično ceni. Stoga moramo nastojati da postigne-

mo pravednu moralnu i materijalnu vrednost domaćinskog rada.

Domaćice traže da se njihov rad oceni kao punopravan privredni rad, koji u privatnom domaćinstvu znači prinos žene ka izdržavanju porodice. U domaćinstvu, u kome je žena toliko zaposlena da ne može tražiti zarade van kuće, treba izvestan deo muževljevih prihoda da se smatra kao prihod žene. Takvo shvatanje poziva domaćice imaće za posledicu da se prizna ženi pravo na vlastita sredstva i da se uvede pravna zaštita domaćice. Muškarac i žena, oboje troše svoju radnu snagu za dobro porodice: muškarac sa privrednim radom, a žena sa direktnim radom za kuću. Prinos koji odvaja muškarac od svoje zarade za penziju i osiguranje, sadrži i prinos ženinog rada, koja na taj način sama zarađuje svoje izdržavanje. Ako bi ona radila van kuće i primala zaradu, ona bi od te zarade davala svoj prinos za porodicu. Ako bismo shvatali rad domaćice, taj rad bi dobio moralnu i materijalnu vrednost. Ovakvo shvatanje bi morali da prisvoje i zakonodavci, i na osnovu takvog shvatanja bi morali da sprovedu dovoljnu zaštitu ženedomaćice.

Iz ovih izladanja možemo se uveriti o važnosti poziva domaćice i zato on potrebuje temeljnu spremu. Nekada su mislili da je za domaćinski rad sposobna svaka žena. Danas prodire saznanje da to nije tačno. U mnogim državama poklanjaju spremi i obrazovanju domaćica veliku pažnju. Domaćinstvo je ušlo u nastavu svih vrsta škola čak i u nastavu na univerzitetu. I u našoj zemlji mora prodreti saznanje da žensku omladinu moramo za velike i važne zadatke domaćice dobro vaspitati i obrazovati. *Stoga domaćice traže da se uvede u osnovne i građanske škole praktična nastava o domaćinstvu, da se pomaže razvitak stručnog domaćinskog školstva i da se radi na tome da dobijemo dovoljan broj učiteljica za domaćinstvo.* U vremenu, kada se ženskoj omladini zatvaraju putevi da zaradi, treba voditi brigu o tome da joj se omogući uspešna delatnost u pozivu, na koji ima potpuno pravo i koji joj ne može niko sporiti.

Za domaćice tražimo:

1) da se sprovede svuda postojeća odredba o obaveznoj nastavi iz domaćinstva u zakonu za građanske škole;

2) u sve škole koje pohađaju ženska deca da se uvede praktična nastava iz domaćinstva;

3) razvitak stručnog školstva za domaćinstvo treba potpomagati;

4) treba da dobijemo dovoljan broj stručnih učiteljica za domaćinstvo.

Referat na skupštini J. ž. s.

u Koviljači. *Jelka Likar*, Ljubljana

(Sa slovenačkog prevela *Š. A.)*

Stručno spremanje domaćinskih pomoćnica

Veliki broj porodica živi celog života u zajednici s domaćinskom pomoćnicom i stoga njihovo pitanje nije samo pitanje pojedinog staleža, nego mora da interesuje širi društveni krug. Moramo pažljivo pratiti razvitak toga pitanja i posmatrati ga s raznih gledišta.

Nekada je bila služba u porodici samo zaklon za neopskrbljene, i veoma često su doba učenja i doba rada bili prelazna stanica na putu za skromni vlastiti dom. Postepeno su se promenili svi odnosi i rad domaćinske pomoćnice dobio je sasvim drugojači značaj: služiti, koristiti drugima. U tome momentu je došlo do službenog odnosa između pomoćnice i službodavca, službodavac je birao bolju radenicu i imao je pravo da samovoljno otpusti slabiju radenicu i da primi bolju. Ovi promenjeni odnosi su imali za posledicu borbu za prava i dužnosti jednog novog staleža i pojavljivala se postepeno potreba za njegovu stručnu spremu i stručnu organizaciju.

Staleška svest kako domaćice tako i njene pomoćnice se počela dizati sve više i više, i to dizanje svesti dovelo je do osnivanja vlastitih organizacija sa glavnim zadatkom za poboljšanje staleških prilika i, naročito, za prekopotrebno usavršavanje stručne spreme. Usled toga je od velike važnosti da pri rešavanju tih pitanja, koja zadiru u porodicu, sarađuje i javnost sa savetima.

Problem domaćinskih pomoćnica ne možemo rešiti po izvesnim sistemima i uzorcima, nego iziskuje da ga proučimo prema prilikama i potrebama raznih krajeva. Takođe treba da ga proučimo sa narodnog, socijalnog i radnog gledišta. Pre svega bismo morali sakupiti iz cele zemlje podatke da bismo dobili pravu sliku.

Ja sam sakupila i proučila prilike u Sloveniji. U slovenačkim varošima zaposlenih je preko osam hiljada domaćinskih pomoćnica. U Ljubljani i najbližoj okolini radi ih iznad 3500 i u tome reonu imamo od prilike 13.000 samostalnih gazdinstava, što znači da je u svakom četvrtom gazdinstvu zaposlena po jedna pomoćnica. Ako računamo da svaka porodica ima prosečno po pet članova, vidimo da je 15—20 hiljada stanovnika

u dodiru s pomoćnicama. Ovaj mali račun kaže da se pitanje domaćicaam pomoćnica tiče uistini širokih društvenih krugova.

* * *

Sređeno domaćinstvo je važan činilac za napredak naroda i države. Takvo domaćinstvo podupire narodnu privredu, povoljno utiče na narodno zdravlje, vaspitava omladinu da postane štedljiva i uredna, omogućava da članovi porodica zadovolje svoje kulturne potrebe i učvršćava porodične veze. Brižljivo vođeno domaćinstvo je uslov za miran i udoban dom, za sreću porodice, za zdravu zajednicu i jaku državu.

Nosilac i vršilac dužnosti koje nalaže domaćinstvo su pre svega domaćica i njena pomoćnica. Obe — u najviše slučajeva — naučile su te dužnosti i rad iz tradicija. Uistini moramo da se čudimo, što još do danas nemamo obaveznu stručnu nastavu za pomoćnice, koja bi bila sagrađena na jednoj širokoj osnovi s naročitim obzirom na domaćinstvo srednjeg staleža. Domaćica se zadovoljava mladom, zdravom devojkom sa sela, koju sprema u toku vremena da nauči kućni red i rad. Veoma često se događa da takva devojka, kada je sve potrebno naučila, napusti domaćicu i traži drugu službu. Domaćica ima posle toga svu muku iznova, što joj zadaje brige i često ima i materijalnu štetu. Za ovo doba učenja traži, a i prima pomoćnica za svoj rad svu opskrbu u kući i redovnu platu. A iznenada usvoji naziv »perfektne kuvarice« ili »sobarice« i postavlja veće zahteve. O tome, koliko ona istinski razume svoj posao, o tome se ne može domaćica uveriti drukčije, nego da je primi u službu na osnovu njenih nedostatnih svedočanstava i na eventualnom poznavanju prilika onih porodica, kod kojih je bila pomoćnica ranije u službi. Kvalifikacije kojima bi stekla pravo na naziv kuvarice ili sobarice, ne može pokazati, pošto nigde nije polagala ispite o svojoj stručnoj spremi.

Tako može da dođe do toga da se čini nepravda na obe strane. Starija, praktično izvežbana kuvarica dolazi u položaj da mora da primi mesto pomoćnice za ceo kućevni posao za nedovoljnu platu, jer je bez zaštite. Mnoge domaćice iskorišćavaju pomoćnice postupkom, koji ih ponižuje, pošto gledaju u njoj još uvek potčinjeno, manje vredno biće, koje *služi,* i nema prava na slobodan život kao punopravna radna snaga.

Zbog svih ovih nepravilnosti moramo težiti tome da usavršavamo stručne spremne pomoćnice i time podignemo i njihov socijalni nivo. Uopšte naše domaćice ne žele neke velike promene u celoj ovoj stvari. U tome su kratkovide, jer ne pomisle, da će spremna pomoćnica svaki posao svršavati mnogo brže i bolje i bez naročite štete, tako da joj preostaje vremena još za druge poslove u kući. Ako bismo tražili stručno spremnu pomoćnicu i dali joj nešto veću platu, ona će zato na pr. nadoknaditi kućnu švalju, jer ume sama da šije, ili će racionalno upotrebljavati životne namirnice, tako da na taj način opet štedi za kuću.

Još mnogo više će da oseti blagodet stručno školovane pomoćnice porodica, u kojoj nema domaćice, u kojoj je bolest, koja je bez majke, ili majka nema vremena da lično vodi kućanstvo. Takođe mislim da će stručna sprema pomoćnice uticati na to da joj ojača njen osećaj odgovornosti, uverenje da je njen poziv ozbiljan i važan, da učvrsti njeno moralno mišljenje, što je od presudne važnosti naročito u porodicama, u kojima je pomoćnica mnogo prepuštena sama sebi, u kojima joj pripada odlučujuća reč i u kojima su joj poverena čak deca. Svi znamo koliko teških briga može da natovari porodici nespremna, nevaspitana i neiskusna devojka. Može da se ugnjezdi kao crv među zdrave ruže. Domaćica pak, koja će se zadovoljiti i u buduće običnom radnicom za kućevni posao, primaće u službu nekvalifikovanu radnicu.

U poslednjoj deceniji naše vlasti pokazuju više zanimanje za domaćinsko školstvo, koje je bilo ranije skoro isključivo u privatnim rukama. Imamo već domaćičke i domaćičko-seljačke škole, koje su nam dale prve učiteljice za domaćinstvo. No, te škole, spremaju u prvom redu buduće samostalne domaćice ili učiteljice za domaćinske škole, a nisu udešene za naročito spremanje domaćinskih pomoćnica. Stoga se moramo baviti pitanjem, na koji praktičan način bismo mogli da udesimo najbrže i najjevtinije spremanje ovoga staleža. Poziv domaćinskih pomoćnica dobija najviše snaga sa sela. To su pre svega devojke, koje nemaju sretstava, ili devojke koje nemaju ni volje ni sposobnosti da izuče koji drugi poziv. Ako se zaposle u domaćinstvu, one dođu do zarade, dođu do hrane i plate bez naročitih izdataka i napora za učenje. Usled toga primećujemo da pomoćnice ne iskorišćavaju danas ni onih prilika za usavršavanje koje im pružaju kursevi iz njihove struke. Žale se da su im ti tečajevi preskupi, da im oduzimaju još ono malo slobodnog vremena koje imaju, ili da ne mogu pohađati te kurseve, pošto im gazdarice to ne dozvoljavaju. Razloga dakle ima dovoljno koji sprečavaju da se razvije stručno spremanje pomoćnica. Biće dakle pre svega potrebno da ovih prepreka nestane: to se može postići uvidavnošću stručnih domaćičkih organizacija, pojedinih domaćica i potporom samoupravnih tela.

Pre svega biće potrebno da se zavede obavezno šegrtsko doba za domaćinske pomoćnice u

vezi sa produžnim školama, a docnije osnivanje naročite škole sa internatom.

Pomoćnice koje su već u službi, morale bi da pohađaju jedan ili dva puta nedeljno šegrtsku školu dok ne postignu kvalifikacije. Nastava bi morala biti skoro besplatna. Uporedo s time morale bi se regulisati plate prema kvalifikaciji. Sredstva za ovakvu školu morala bi da daju: Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, odelenje za promet stranaca, Ministarstvo prosvete, Ministarstvo trgovine, Ministarstvo poljoprivrede i gradske opštine.

Obavezno šegrtsko doba otklonilo bi sve nedostatke koje sada osećamo. Mislim da žrtve koje bi doprinele pojedine domaćice usled smanjenog radnog vremena pomoćnice, neće biti preteške. Uticaj takvog vaspitanja koristiće gazdarici samoj i njenom domaćinstvu. Najteže bismo sigurno postigli zakon kojim će se odrediti školovanje, jer mora važiti zakon za celu zemlju. Pošto postoje kod nas među pojedinim banovinama jake razlike u načinu života, morali bismo težiti da dobijemo bar uredbu sa važnošću za svu državu, a na osnovi takve uredbe pojedine banovine bi izradile nove uredbe i pravilnike s obzirom na naročite prilike i potrebe dotičnog područja.

Nesređene staleške prilike pomoćnica imaju rdave posledice u zdravstvenom i moralnom pogledu među našim porodicama i devojkama. Sa primernim vaspitanjem zagušićemo zlo u korenu i docnije nam neće biti potrebno da ispravljamo propušteno sa većim troškovima. Mlada pomoćnica mora da ima u sebi jaku moralnu otpornost kada traži hleb u najrazličitijim službama. Za vreme nezaposlenosti one bi morale da budu pod nadzorom da ih to teško doba ne gura sve niže i niže.

Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja je izdalo mnoge dobre odredbe sa namerom da poboljša prilike. Već odavno je naredilo da se moraju zatvoriti privatne berze rada, ali na žalost, ta odredba do danas još nije ostvarena. U zakonu za suzbijanje polnih bolesti je odredba da se opštine većih gradova pobrinu za osnivanje naročitih domova za nezaposlene devojke i da stave na raspoloženje sredstva za njihovu zaštitu.

Ako pogledamo u inostranstvo, vidimo da su tamo privatna inicijativa i javni faktori mnogo uradili na tome polju. Čehoslovačka na pr. je školovanje domaćičkih pomoćnica sredila tako da su kod pojedinih zanatskih škola organizovani dvogodišnji večernji tečajevi. Nastava je podeljena u toku cele nedelje i traje svake nedelje sedam časova. U poslednje vreme je pokrenuo Središnji socijalni ured opštine Praga naročitu akciju za devojke sa svršenom obaveznom školom i njima sprema specijalnu stručnu spremu za pomoćnice. Pozvao je organizaciju domaćica da se jave domaćice koje bi htele da prime besplatno u svoju porodicu devojke, pre svega sirote i polusirote, da se kod njih obrazuju za domaćice. Dva puta nedeljno morale bi ih pored toga slati u stručnu školu. Gazdarice imaju pravo da traže od tih devojčica rad, ali ih ne smeju iskorišćavati; kao nagradu dobiju dovoljnu hranu i higijenski stan. Središni socijalni ured daje za svaku devojku na četvrt godine Kr. č. 100 za odelo. Prema ovoj akciji socijalnog ureda vidimo da on ne smatra obrazovanje tih devojčica samo kao staleško pitanje, nego ga posmatra i sa socijalnog gledišta, prvenstveno kao preventivni socijalni rad.

U Nemačkoj su probali drugi način: gazdarice koje su dobile naziv »majstor« ako su položile naročiti ispit, imale su isključivo pravo da uzimaju devojke kao šegrte za domaćinski posao. Šegrtsko doba je trajalo tri godine. Ovaj način nije mogao da se primi kao obavezan; uzroka za neuspeh je bilo više, a glavni je bio taj, što inspekcija rada u privatnoj kući ne može biti primenjena onako kao što je slučaj u industriji i zanatu.

Već duže vremena u mnogim zemljama diskutuje se o pitanju »Ženskog službenog roka« koji bi trajao godinu dana i koji bi morala otslužiti svaka žena kao što muškarac služi svoj vojni rok. Za vreme toga roka bi svaka žena naročito izučila domaćinstvo. Ali po mome mišljenju je za stručnu spremu pomoćnice godina dana prekratak rok.

Za što skoriju stručnu spremu domaćinskih pomoćnica moramo da se pobrinemo i iz razloga, što naša zemlja ima sve uslove da privlači strance. Što više možemo da ugodimo strancima, toliko više imaćemo ih u našim krajevima. Jedan od prvih uslova da ih pridobijemo je vrlo spremna posluga. Najbolje plaćena mesta u domaćinskim poslovima po hotelima imaju stranci, pošto naša posluga još nije dovoljno izvežbana.

Ako zagledamo u berze rada, vidimo da se danas javljaju za domaćinske pomoćnice mnoge nezaposlene žene iz drugih poziva: švalje, vaspitačice, učiteljice, apsolventkinje raznih škola, fabrične radnice. Sve ove traže posao u domaćinstvu i često rade samo za stan i hranu bez novčane nagrade. To naravno nije u redu, jer sve ove žene smanjuju mogućnost, da se zaposle domaćinske pomoćnice, kojima je to jedini poziv i koje nisu zaštićene naročitom kvalifikacijom i diplomom.

Broj devojaka koje traže posao u domaćinstvu stalno raste, jer neprestano dolaze novi sveži

redovi sa sela u varoš. Naše domaćičke pomoćnice, koje su nekad odlazile u strani svet, vraćaju se. Sve ove bi mogle dobiti zaposlenje ako bi bile izvežbane i školovane.

Mnoge gazdarice ne vole da primaju u službu školovane devojke iz straha da ne bile drske. Stoga moramo da se brinemo paralelno i zato da se naše domaćice usavršavaju, da upoznaju zahteve modernog domaćinstva. Rad domaćice i njene pomoćnice je tako tesno vezan da možemo skoro da tvrdimo da nas spajaju jednak rad, jednake dužnosti, jednake sitne brige. Ali ipak svi ti sitni važni poslovi znače različite terete za domaćicu i različne za pomoćnicu. Domaćica radi u vlastitoj porodici i vrši tu svoj poziv, a pomoćnica radi u tudoj porodici za svoju egzistenciju — dva različita staleža sa jednakim radom. Ali dobra pomoćnica i dobra domaćica donose porodici sreću, jer dobra pomoćnica živi sa porodicom.

Pitanje oba staleža ne smemo posmatrati samo sa materijalnog gledišta, nego treba da slušamo i glas srca.

Moja namera ovim izlaganjem je bila da skrenem pažnju skupštine na nužnu potrebu da se moramo pobrinuti što pre za stručnu opremu domaćinskih pomoćnica i da je moramo pozvati na saradnju na osnovu konkretnih predloga i saveta, i predlažem da sve ostalo poverimo naročitoj domaćinsko-privrednoj komisiji koja treba da se osnuje pri našem Savezu. Na kraju molim da primite predloge, koje Vam iznosim u ime »Zveze gospodinskih pomoćnica iz Ljubljane«.

Referat na skupštini J. ž. s.
u Koviljači.

Minka Krofta, Ljubljana
(Sa slovenačkog prevela *A. Š.)*

Поглед на скупштину Југословенског женског савеза

Док је прошлогодишња скупштина Југословенског женског савеза, одржана у Новом Саду маја 1933, била сва обавијена атмосфером грозничавог узбуђења, дотле је овогодишња скупштина, одржана у Бањи Ковиљачи, протекла сасвим мирно и пријатељски. Ту разноликост атмосфере био је условио програм рада скупштине. Док је прошле године ваљало донети нова правила Савеза, управо устав који ће прописати одредбе сваком и најскромнијем и најудаљенијем женском друштву широм целе наше земље, што је, наравно, све доводило до нервозе, нестрпљења и непомирљивости, дотле је на овој скупштини требало само примити предложени пословник и изабрати извршни одбор у Београду, што је, донекле, ствар чисто административна, и што је изазивало много мању страственост. Из тог разлога је скорашња скупштина, приређена у свој мајској красоти и бујности живописног и лековитог кута нашег Подриња, била сва у знаку ведрог мајског расположења, међусобног поверења и интимности.

При свем том, није лака ствар припремити и успешно извести скупштину једне тако сложене и гломазне организације, као што је Женски савез, у коме су окупљене жене свих могућих менталитета, тежњи и праваца рада. Припремање скупштине, и, уопште, вођење једне такве сложене заједнице изискује несумњиво велики напор и велику рутину. Вођство такве организације мора да је свестрано и одлично обавештено, да би разумело тежње свих учлањених друштава. Мора да је еластично, да би помирило разне назоре, који се често дијаметрално разликују. Мора да је свагда будно, да му не промакне никаква појава која иде у прилог или на уштрб наших жена. Мора да је довољно савремено, да не иде само у корак, него, можда, да антиципира активност најсавременијих покрета, и да много чему даје иницијативе и потстрека. Најзад, мора да је довољно конзервативно, да би схватило струјања и стремљења у атавистичким дубинама неких наших средина старога кова. Вођство нашег Женског савеза је данас, доиста, тако срећно склопљено да оно у себи обухвата све те тенденције, и да се у њему одразује сваки вид душе наших жена. Стога је оно успело да ових година од како му је поверен мандат над вођењем опште политике свих наших жена, да све те разноврсне послове води пожртвовано, вешто и успешно у једном тако тешком времену и у средини још недовољно дисциплинованој у реду и јединству, тако да је могло мирне савести изићи пред скупштину. И када је то вођство, заморено вишегодишњим напорним радом, замолило топло скупштину за разрешницу, оно је није добило. Једногласни избор истих лица у извршни одбор од стране свих присутних делегата потврђује очито ко-

лико поверење гаји скупштина у личности које су му и досад биле на челу, и које су не само замољене, него скоро натеране, да се приме тешке дужности и за идући четворогодишњи период.

Као и увек, с највећом пажњом очекиван је извештај о раду Управе у минулој години. Пошто у Женском савезу треба да нађе одјека свака потреба учлањених удружења, и пошто је он, делом, и основан стога да својим моћним ауторитетом и својом одлично организованом снагом подупре и издејствује испуњење тежњи разних друштава, то и извештај управе Женског савеза треба да пружа синтетичну слику свеколике активности наших женских организација. То ће бити, свакако, омогућено тек по оснивању сталних комисија, које ће сконцентрисати рад друштава истога правца, — а пошто те комисије нису засад још основане, недостатак њин се видно осећао. Ипак, досадашња управа, која је имала тежак задатак да конструкцију Женског савеза реорганизује сообразно новим правилима донетим на лањској скупштини, поднела је један извештај испуњен добро смишљеним и изведеним подухватима. Поред оснивања бановинских секција, — што је био најпрешнији посао који су налагали нови статути, — Савез је у минулој години највише пажње посвећивао и најчешће иступао у одбрану жениног рада, тако озбиљно угроженог у последње време. На тај начин, феминизам у најлепшем смислу те речи, феминизам као идеја тражења грађанског, социјалног и моралног изједначења жене са мушкарцем, феминизам је очито освојио превласт у целокупној идеологији Савеза, који при свом оснивању није био богзна колико угрејан за феминистичке идеје. То је, несумњиво, једна тековина и успех наших феминисткиња, што ваља подвући. — Сем тога, рад на интернационалном упознавању, специјално на зближењу словенских и балканских народа, будно је подржаван и брижљиво развијан, и, као што се види, тај посао тако важан и тако деликатан, наше жене изводе с изванредно много смисла и такта.

*

Немајући простора ни времена да се задржавамо на осталим тачкама тродневног обилатог рада скупштине, на којој се поред занимљивих и документованих предавања и реферата, могла чути и изванредно жива, али ипак академски вођена дискусија, која сведочи не само о козерским, него и о чисто ораторским особинама наших жена, — ми ћемо се зауставити само на неколиким сумарним опсервацијама.

Најпре, Женски савез постаје све више ауторитет, врховна инстанца у коју упиру очи наше жене. Својим досадашњим радом, који је ишао за тим да доведе у склад делатност многобројних друштава, својим радом далекосежних видика, свагда објективним и апсолутно пожртвованим, Савез је стекао поверење учлањених друштава, и стекао, такође, заслужен углед. Очито је да се и мала удружења навикавају све више да у Савезу не гледају само, као некад, једну нову организацију себи равну, чије се развијање посматрало са суревњивошћу, него виде у њему једно моћно покровитељско тело, које црпе своју снагу из њих самих, али које је утолико снажније и утицајније у колико му она својом приврженошћу пружају више потпоре. Јачање Женског савеза из године у годину јесте један неоспоран факт.

Друга опсервација. Скупштине Савеза врше један благотворан васпитни утицај на своје учеснице. У тој великој заједници, жене су неодољиво прожете свешћу о својој моћи, својој вредности и свом утицају. Опажајући да рад скупштине прате живо не само свесне жене широм наше државе, него и надлежни и јавност, учеснице стичу уверење да је њин скроман рад, често сасвим нечујан и без претензија, ипак значајан и од вредности по општу ствар. То у њима подиже дух. Затим, таква скупштина је у неколико нека врста просветног течаја. Ту се чује пуно ствари нових и занимљивих, крену се безброј питања блиских свакодневном животу наших жена, али која се овде расправљају с новог и савременог становишта, За многе и многе оваква скупштина значи отварање нових, светлијих видика, значи један доживљај који оставља видна трага на ток њине будуће делатности. С друге стране, најеминентније жене међу учесницама, опажајући да се њина реч слуша и прима, да налази стострука одјека, осећају задовољство што су корисне, и то их учвршћује у уверењу да треба истрајати на путу просвећивања жена и тражења социјалне правде, што је дужност сваке образоване жене.

Најзад, те скупштине су изванредно подесне за међусобно упознавање и зближавање. Водеће жене из наших најудаљенијих покрајина сретају се ту и огледају се на раду. Пошто сарађивање на истом послу свагда зближује људе, то се и овде склапају многа и многа пријатељства међу једномишљеницама. Оваквo колективно лично упознавање јесте један од најподеснијих начина да се изврши међусобно прожимање схватања и изједначења гледишта. Из тог разлога желимо да ове скупштине имају у будуће још већи број учесника.

Врњачка Бања.

Паулина Лебл-Албала

Utešne perspektive...

I. Državna hipotekarna banka ovim raspisuje *Konkurs* za prijem 25 (dvadeset i pet) činovničkih pripravnika za službu u bančinoj Centrali i njenim Filijalima. Činovnički pripravnici će biti primljeni na osnovu uspeha pokazanog na priiemnom ispitu.

Od ovog broja kandidata primaće se za:

1) Višom trgovačkom akademijom u rangu fakulteta deset kandidata i

2) Državnom trgovačkom akademijom pétnaest kandidata i to isključivo sa odličnim ili vrlo dobrim uspehom.

Svi kandidati imaju biti muškog pola..... itd.

Raspis konkursa je bio objavljen u svima dnevnim novinama.

* * *

II. Uprava Državnih monopola ovim raspisuje *Konkurs* za prijem 22 lica u službu Uprave državnih monopola i njenih ustanova i to:

1) 2 (dva) inžinjera hemije ili inžinjera tehnologa;

2) 5 (pet) mašinskih ili elektro-mašinskih inžinjera;

3) 12 (dvanaest) inžinjera agronoma; i

4) 3 (tri) diplomirana pravnika sa položenim sudskim ispitom.

Svi kandidati imaju biti muškog pola..... itd.

Raspis konkursa je bio objavljen u svima dnevnim novinama.

* * *

III. Iz »Učiteljskog Tovariša« br. 41 od 1 juna 1934 godine:

»Za poslednje tri godine je apsolviralo u našoj (tj. dravskoj banovini) državne učiteljske škole 244 muških i 409 ženskih, a na privatnim učiteljskim školama još 144 ženskih, svega dakle 797.

Od 244 maturanata je 135 podnelo molbe za državnu službu. Maturanti iz godine 1933 u velikoj većini nisu podneli molbe, jer služe vojni rok. Od 135 koji su podneli molbe, *dobilo je državnu službu 114, ili 46.7% od svih koji su položili maturu, ili 84.4% od svih koji su podneli molbe.*

Od maturantkinja je podnelo molbe 350. Od ovog broja je *dobilo državnu službu 8,* kao dnevničarke je zaposlenih 7, i na račun bednostnog fonda (tj. fond dravske banovine za privremeno nameštenje nezaposlenih) je zaposlenih oko 50, *svega dakle 65.* U procentima dakle: *2.28% u državnoj službi,* a 18.6% uopšte zaposlenih.«

Rezime: *od muških maturanata je nameštenih u državnoj službi 46.7%; od ženskih maturantkinja je nameštenih u državnoj službi 1.4%.*

* * *

IV. U školskoj godini 1934-1935 biće zatvoreni svi prvi razredi muških i ženskih učiteljskih škola.

Beograd. **Štebi Alojzija**

Један страшан догађај

Још смо под свежим утиском једног од последњих престоничких догађаја, који је сва дневна и вечерња штампа објавила: под утиском ретко трагичне и језиве смрти младе Београђанке Љубинке Јунговић, чиновнице Министарства социјалне политике.

Није ретко да млад свет своје љубавне јаде и болове решава пренагљено, као и младост што је, непромишљено, као и љубав често што је и завршава трагично; али са овако много језивости и свирепости, нама се чини, да је само случај јадне Љубинке.

Разочарење у љубави већ само по себи довољно је болно, па било да једна љубав не нађе одзива, било да после постигнутог одзива буде напуштена, изневерена; али кад се овако болном разочарењу дода грубост, па и дивљаштво људи, који претендују на културу, финоћу, отменост — онда томе болу нема равног. Није чудо, да је млада особа, као што је била Јунговићева, нашла прибежиште из таквог ужаса само у онако језивој смрти. И много старија и хладнокрвнија особа тешко да би нашла бољи излаз, притиснута брзином и силином бруталних и простачких чињеница које су се сручиле на њу.

Брат човека кога је волела бије је пред светом на сред улице, а он, човек кога је волела, гледа, гледа и, о ужаса, на томе се свршава.

Зашто је бије? Да ли зато што се млада девојка усудила да воли младог човека? Има ли у томе чега неприродног? Зар није љубав за младост?

Да није материјалан моменат по среди? Да није он сматран за добро ситуираног мла-

дића у материјалном погледу, а она за сиромашну девојку? Па ако је и то, зар је љубав само привилегија имућног света? И може ли се љубав батинама утеривати у калуп филистарског морала и звечеће бројног односа?

Да нису случајно „друштвене лествице" повређене овом љубављу младости? Да није средини, која претендује на отменост, једном оваквом законски могућом везом претила опасност баш на најосетљивијем месту — повреда отмености, спуштање лествица? Нама обичним посматрачима не изгледа да јесте, јер док је једна страна трагичном смрћу показала отменост душе, друга није успела да сачува ни отменост манира.

Колико жалимо свирепу смрт младе Јунговићеве, толико смо забринути кризом морала и појмова нашега друштва. Да ли нам збиља прети толика опасност да ће ова општа криза материјалног унети пустош и у све нематеријално? Да ли ће наше друштво моћи томе да одоли, да сачува своју висину и да трајно жигоше овакве и сличне случајеве и људе, или ће их и даље примати и с њима заједно тонути у живи песак?

Конґрес Украјинских жена

Украјинске жене , организоване у „Сојуз Украинок" (Савез Украјинки) да раде на пољу феминистичком, националном и културном, сазвале су Конгрес украјинских жена који ће се одржати од 23—27 јуна у Станиславову (источна Галиција), да прославе 50 година оснивања прве феминистичке организације.

Пре 50 година *г-ђа Кобринска,* списатељка, основала је прво језгро феминистичког покрета. Кћи и жена свештеника, пошто је завршила своје студије, г-ђа Кобринска имала је храбрости да прва истакне мисао о еманципацији жене на пољу политичког, социјалног и економског живота. Она је ширила своје идеје у својим списима, организовала митинге, основала прво удружење жена у Станиславову. Убрзо затим основале су се и друге организације у разним варошима у Галицији са истим програмом.

Садашњи „Сојуз Украинок" је централа свих удружења феминистичких украјинских, али свако удружење има своје секције по селима и чланове-сељанке. „Сојуз Украинок" ради у контакту са свима професионалним организацијама и осталим удружењима која су предвођена искључиво женама.

Конгрес је поставио себи за задатак да изврши смотру резултата феминистичке активности, да изради нацрт плана за рад у будућности и да од „Сојуз Украинок" начини једну јединствену организацију. Циљ Конгреса је још да прикупи сву масу жена-сељанки које могу, организоване и свесне, да постану јак ослонац целокупном украјинском народу у његовој борби за бољу будућност. Посредством многобројних секција, које шаљу учитељке у најудаљеније крајеве земље, „Сојуз Украинок" се труди да шири просвету у народу организујући предавања, курсеве, читања итд. Стога припреме око конгреса дају велики посао не само женама по варошима, већ и онима по селима. Извршни одбор Сојуза под претседништвом *г-ђе Милене Рудницке,* народног посланика, и познате феминисткиње, *а* у сарадњи са другим феминисткињама као г-ђе: *Кусилевске,* сенатора, *Зепаровиц* и др. дао је иницијативу једном Комитету за Припрему са г-ђом *Макарузком* на челу да што боље спреме Конгрес. Спремљен је план за један врло обилан програм: циклусу предавања о животу феминистичком следиће певања, концерти, уметничке претставе и туристички излети да би се видела земља. Спрема се такође етнографска изложба, изложба жена сликара и вајара, изложба књига жена-писаца.

Већ су се пријавили многи делегати, а организују се нарочити излети за Украјинке-емигранткиње из Чехословачке, Румуније, Канаде и Сједињених Држава. Очекује се и долазак других феминисткиња, странкиња. Странкињама ће комитет придодати на службу вође које ће се трудити да им боравак учине што пријатнијим.

Украјинке, уз помоћ свеколиког становништва, спремају конгрес који треба да буде манифестација феминистичке снаге, која ће помоћи подизање и препорођај Нације.

(Са француског превела
Д. Замбони)

D-r Daria Dzerowycz

Молимо претплатнике за дужну претплату!

FELJTON

Dvije francuske feministkinje u Zagrebu

3 aprila umrla je u Zagrebu u svojoj 78-oj godini Mme *Fanny Gondon,* majka poznate francuske feministkinje Arrie Ly.

Arria Ly je jedna od prvih feministkinja u Francuskoj i zacijelo jedna od najradikalnijih feministkinja svijeta. Sa 18 godina započela je u Grenoblu sa feminističkom propagandom koju je vršila riječju i perom. Mnogo je sarađivala u listu »Reveil du Dauphine« i održala brojne konferencije. Feminizam je u to vrijeme bio malo poznat pa su ljudi mislili, kad su na ulicama Grenobla čitali oglase o predavanjima Arrie Ly da je to propaganda Vojske spasa. Arria Ly je međutim već u prvom početku požnjela najveće uspjehe.

Godine 1903 umre joj otac u bolnici u Grenoblu krivnjom D-ra Girarda. Zbog toga uputila je državnom odvjetništvu tužbu protiv D-ra Girarda. Ne dočekavši rješenja odluči sama da potraži zadovoljštinu. Jednoga dana dočekala je liječnika i pucala iz revolvera u njega, ali ga je tane okliznulo samo po uhu. Stavljena je u preventivni zatvor. Nakon 35 dana riješila ju je porota krivnje.

Iza toga odselile su se majka i kći u Toulouse. Feministička propaganda ovdje je produbljena i proširena. Arria Ly je svojim konferencijama i žestokom feminističkom borbom ubrala mnoge lovorike, a principi koje je zastupala odjeknuli su u cijeloj Francuskoj i u inostranstvu sad sa simpatijama sad sa protivnim mišljenjem. Njeni principi prozvani su »arijalizmom«.

Godine 1917 spasle su Arria Ly i njena majka djevojčicu od šest godina koju je njena mati držala od rođenja zatvorenu u jednom malom tamnom prostoru, tako da ta mala nije znala ni hodati ni govoriti ni jesti na ljudski način. Ali kako je cijela općina bila kompromitovana u tom zločinu, nastojalo se ušutkati ovu aferu. Kako se Arria Ly oštro suprotstavila tom zašutkivanju, nastali su za nju i za njenu majku sa svih strana dani progona i one su bile prisiljene da pobjegnu..... Potražile su tada utočište u Italiji. Zbog stroge ratne cenzure nisu mogle taj žalostan slučaj publicirati u javnosti.

U Italiji su živjele majka i kći blizu devet godina. Otvorile su francusku školu. U Italiji kao i u Francuskoj sarađivala je Arria Ly u mnogim listovima vodeći uvijek žestoke polemike za feminističke ideale, dok nije godine 1926 došla u sukob sa fašistima u Firenci. Svršetak te afere bio je, da su fašisti isterali Arriu Ly i njenu majku iz Italije. Tada su se obje gospođe uputile u Paris gdje su živjele neko vrijeme. Ali nezadovoljne politikom Francuske one su ponovno emigrirale i to ovaj put u Jugoslaviju, u Zagreb, kamo su stigle svršetkom februara 1926. Zagreb im se toliko svidio da su ovdje trajno ostale i otvorile i ovdje svoju školu.

Kako je Arria Ly počela pobolijevati, napustila je konferencije, ali je i dalje vojevala perom za feminizam. Sarađivala je u mnogim časopisima Pariza i ostale Francuske. Ona je rođena za intelektualne dvoboje, za polemiku, za idejne borbe. Svi njeni članci imaju polemičan karakter. Najviše se zalagala za politička i građanska prava za žene, a najviše je pobijala socijalnu nepravdu.

Majka Arrie Ly bijaše žena koja je polagala najveću važnost u životu na intelekt i moral. Bijaše puna borbenog duha, puna elana, entuzijazma i poezije. Bijaše inspiratorica i bojni drug svoje kćeri. Arriu Ly možemo samo razumjeti, ako poznajemo njenu majku i odnos te matere i kćeri. Kraj ove matere mogla se samo razviti Arria Ly, to čudno, neobično i borbeno stvorenje, koju su novine prozvale »La Cadette de Gascogne«, »Don Quichotte«, »La Nonne laïque« (Svetovna kaluderica), »La vierge au pistolet« (Devica sa pištoljem) etc. etc.

Francuska se još danas sjeća velike afere koja je izbila radi manifesta Arrie Ly »*Vive Mademoiselle*« u kojem Arria Ly najozbiljnijim i najoduševljenijim tonom zahtijeva apsolutnu čistoću i trajnu nevinost žene. U jednim tuluskim novinama povrijedio je g. Prudent Massat Arriu Ly i njenom ženskom dostojanstvu i ona zatraži dvoboj na koji g. Massat pristane. Kasnije se međutim predomislio i povukao danu riječ. Kad Arria Ly nije mogla dobiti ni pismene isprike, potražila je sama zadovoljštinu. Došla je na skupštinu antiarijalista kojoj je pretsjedavao g. Massat i udarila ga dva puta u lice. Stvar se svršila pred prefektom policije gdje je g. Massat dao pismenu ispriku onako kako je to željela Arria Ly. Treba reći da je veliki dio štampe u Francuskoj u ovom slučaju uzeo u odbranu Arriu Ly. A i protivnici cijenili su njenu borbenost, nekompromisnost i neobičnu odvažnost.

Mme Fanny Gondon, majka Arrie Ly, posvetila je svojoj kćeri divne iskaze najnježnije materinje ljubavi. Posvetila ih je onoj koja je tako neustrašivo i hrabro branila materinje ideale o vječnom djevičanstvu. Štampa i pojedinci mno-

go su voljeli i poštivali Arriu Ly, te joj posvetili stihove i prozu punu oduševljenja za njen rad, ali najljepše pjesničke vijence savila joj je njena mati.

Evo slušajte: »Elle est l'astre le plus brillant de mon ciel maternel, le divin Sirius qui éclaire ma viellesse. Elle est le diamant qui a couronné mes cheveux blancs. Elle est le baume de mon coeur, le parfum de mon âme. C'est la plus belle fleur des plus hautes altitudes.« (»Ona je najsvetlije cveće mog materinskog neba, božanstveni Sirius koji osvetljava moju starost. Ona je diamant koji je krunisao moje sede vlasi. Ona je melem mom srcu, miris moje duše. To je najljepši cvet najvišljih visina.«) I na drugom mjestu: »La clarté de ce bel astre éclaire la route qu'il me reste à parcourir.... Elle est la compagne de mes vieux chagrins! Elle est l'associés de mes joies!.... C'est à elle qu'appartient mon dernier regard.« I opet: »Elle fut l'aube qui éclaira ma jeunesse. Elle ensoleilla mes premières ambitions.... Elle fut l'aurore qui m'accompagna dans la nuit mystérieuse de l'avenir. Son amour filial fut le flambeau de ma vie, le phare qui éclaira ma route et dirigea toujours mes pas vers les plus hautes cimes.« (Svetlost tog divnog sunca osvetljava put koji mi još ostaje da pređem. Ona je sapatnik mojih starih žalosti. Ona je drug mojih radosti... Njoj pripada moj posledniji pogled. — Ona je bila zora koja je osvetljavala moju mladost. Ona je zračila moje prve ambicije. — Ona beše zora koja me je pratila u tajanstvenoj noći budućnosti. Njena detinja ljubav bila je plamen moga života, svetionik koji osvetljava moj put i upućuje uvek moje korake ka najvišljim vrhovima.«) Itd. Itd.

Arria Ly i njena mati žavjele su kao pravi pustinjaci. Nijesu marile ni za kakve užitke. Jedina im je radost bila da šire svuda svoje ideale. Naročito su naglašavale da ženama pripadaju sva građanska i politička prava i da ženama kao elitnijem dijelu čovječanstva treba odavati najveće poštovanje. Borile su se protiv rata i protiv hiperpopulacije koja vodi do rata. Otac i mati Arrie Ly bili su slobodni mislioci. I Arria Ly je također ateista.

* * *

Arria Ly nas moli da ju s ovoga mjesta ispričamo svim prijateljima i znancima koji su joj u velikom broju poslali izjave sažaljenja povodom smrti njene majke. Zahvaljuje svima na dokazima tople simpatije. »Moja majka i ja,« rekla nam je prije svog odlaska, »neobično smo voljele Zagreb gdje smo našle mir nakon burnih životnih dana, veliku gostoljubivost, delikatne duše i tople i odane simpatije. Ići ću najprije u Paris da izdam tamo neka svoja djela, a zatim u Stockholm gdje ću pokopati pepeo svoje majke. Hoću da moja majka počiva u zemlji koja je ženama dala najveće pravice....«

* * *

Učenici francuske škole Arrie Ly u Zagrebu neće više vidjeti majku i kćer u njihovom čednom stanu u Žerjavićevoj ulici gdje se bez prestanka diskutiralo o najvećim socijalnim problemma svijeta i najtežim pitanjima sadašnjice. One su kao apostoli najvećim zanosom širile ideale morala, poštenja i pravde.... Ali slijepa i neumoljiva smrt taknula ih je.... Nećemo više vidjeti Arriu Ly u ulicama Zagreba kako hodajući čita ili piše, nećemo je više zastati kraj one lijepe i dostojne starice koju toliko oplakuje....

Zagreb. **D-r Slava Rastovčan**

BELEŠKE

Zadocnjenje lista. Zbog tehničkih prepreka nismo mogli u prošlom mesecu omogućiti izlazak lista. Molimo naše pretplatnike da nam to oproste. Sa naše strane potrudićemo se da ne bude zastoja u listu, ali takođe molimo naše pretplatnike da i oni doprinesu tome na taj način, što će uredno poslati dužnu pretplatu za ovu godinu.

18 Konferencija Internacionalnog biroa rada u Ženevi otvorena je 4 juna 1934 godine. Kao što je poznato, na te konferencije šalju delegate i eksperte radničke organizacije, organizacije poslodavaca i vlade, članovi Društva naroda. U našoj vladinoj delegaciji je poslata na konferenciju **g-đa Milena Atanacković** kao ekspert. Konferencija raspravlja pojedina pitanja dnevnoga reda najpre u komisijama, a na kraju se iznose zaključci komisija pred plenum konferencije.. Svaka komisija ima za plenum svoga izvestioca. Za komisiju koja raspravlja o vašingtonskoj konvenciji o zabrani noćnoga rada za žene **izabrana je jednoglasno g-đa M. Atanacković** za izvestioca na plenumu konferencije. Na ovogodišnjoj konferenciji su na dnevnome redu sledeća pitanja: 1) Redukcija radnog vremena. 2) Osiguranje za slučaj nezaposlenosti i razne forme pomoći nezaposlenim. 3) Način odmora i izmenjivanje radništva pri izradi prozorskog stakla. 4) O koristi stečenih prava radništva s obzirom na osiguranje za slučaj invalidnosti, starosti i smrti. 5) Delimična revizija konvencije o obeštećenju usled profesionalnih oboljenja. 6) Zaposlenje žena u podzemnim

radovima u rudnicima. 7) Delimična revizija o noćnom radu žena. — O rezultatima 18 konferencije donećemo izveštaj u idućem broju lista.

Poštansko-telegrafski službenici održali su svoj kongres ovoga meseca u Zagrebu. Na kongresu je bila primljena rezolucija sa puno opravdanih zahteva te važne struke javne službe. Naročito nas raduje, što je primljen u rezoluciju i sledeći zahtev: **da se spovede puna ravnopravnost muških i ženskih službenika.**

Pravilnik za izvršenje zakona o suzbijanju polnih bolesti. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja potpisao je ovih dana »Pravilnik za izvršenje zakona o suzbijanju polnih bolesti«. Taj pravilnik stupa na snagu 30 juna 1934 godine. Pravilnik propisuje način lečenja polnih bolesti, zadatak državnih i samoupravnih sanitetskih ustanova pri lečenju i zadatak higijenskih zavoda. Sanitetske ustanove moraju da vode tačnu evidenciju o »socijalnim uslovima koji su mogli prouzrokovati obolenja.« Ta evidencija služiće ministarstvu za osnovu za preduzimanje specijalnih mera za otklanjanje uzroka. Sveukupna organizacija rada za suzbijanje polnih bolesti poverena je prema pravilniku higijenskim zavodima i podređenim im ustanovama. Član 13 pravilnika daje definiciju prostitucije i glasi: »Pod prostitucijom razumeva se vršenje polnog snošaja sa više lica za novac ili za sredstva iste vrednosti kao i vršenje polnog snošaja na način, koji hudi javnom moralu. **U roku od tri meseca od stupanja na snagu ovog pravilnika zatvoriće se sve javne kuće i oduzeti dozvola od javnih prostitutki.«**

Dalje propisuje taj član: »Sve ove žene moraju se lekarski pregledati i u slučaju bolesti lečiti po propisima zakona i pravilnika. Zdrave i izlečene žene imaju se uputiti na redovna zanimanja ili u specijalne domove, a ako su strani podanici poslati u njihovu domovinu. Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja propisaće pravilnik za domove, u koje će upućivati maloletne žene, za koje se predvida opasnost da se puste potpuno slobodno u život.« Član 14 propisuje postupak i obrazac za izdavanje lekarskog uverenja za stupanje u brak. **Uverenje ne sme biti starije od deset dana pre stupanja u brak.** Član 15 sadrži odredbu da je dozvoljeno reklamiranje i anonsiranje lekova za lečenje polnih bolesti samo preko stručnih medicinskih i apotekarskih časopisa i listova. Poslednji, 16 član, ima odredbu o uzimanju dojkinja u službu: »Pri uzimanju dojkinja u službu mora se lekarskim pregledom i uverenjem utvrditi, da ne samo dojkinja i njezino dete, nego i dete koje uzima na dojenje kao i njegova majka ne boluju ni od jedne bolesti po ovome pravilniku (gonoreje, meki šankar i sifilis), a naročato ne od sifilisa. Zdrava dojkinja ne sme dojiti zaraženo dete od polnih bolesti. Isto tako zdravo dete ne sme se dati na dojenje dojkinji bolesnoj od polnih bolesti. Isto to važi i za porodice i lica koja primaju na stan malu decu i odojčad. Nadležni lekar ima pravo i dužnost da povremeno vrši kontrolu ovih lica u smislu ovog pravilnika.«

Internacionalni kongres za socijalni moral biće od 15 do 18 oktobra t. g. u Budimpešti. Poziv za kongres je potpisalo 13 raznih internacionalnih organizacija, među njima je i Internacionalna aliansa za žensko pravo glasa. Na kongresu neće biti nikakvih rezolucija, nego će samo dati priliku za diskusiju i upoređivanje raznih metoda kojima se služe razne organizacije pri radu za suzbijanje nemorala i pri pomoći onima koji su na nemoralnom putu. Program kongresa je: I.Uzroci: generalni izveštaj kao uvod u raspravu kongresa o glavnim uzrocima prostitucije —ekonomski, socijalni, moralni itd. II. Lekovi: a) preventivne mere: 1) Vaspitanje omladine. 2) Privatna delatnost za zaštitu. 3) Zvanična zaštita dece (sudovi za omladinu, ženska policija, slabljenje autoriteta roditelja itd.). 4) Borba protivu javnog nemorala. b) Načini za popravku: 1) Suzbijanjé nemorala. 2) Spremanje radnika.

Na izborima za londonski okružni savet je bilo izabranih između 145 poslanika 21 žena.

Pravo glasa za francuske žene. Komisija francuskog parlamenta koja ima zadatak da revidira neke odredbe ustava iz godine 1876 primila je u svoj izveštaj odredbu za utvrđenje prava glasa za žene.

Prva žena sudija apelacijskog suda u Sjedinjenim Državama Severne Amerike je postala g-đa Florence E. Alleu. Pre toga je bila sudija pri najvišem sudu države Ohio. Mnogo se isticala u feminističkom pokretu.

Ženski klub

u Beogradu, Knez Mihailova 46 — I sprat

Daje prenoćište svima gospođama i gospođicama, koje su u prolazu u Beogradu. Prenoćište - postelja - 20·— din. dnevno, doručak 4·- din., ručak 14·- din. i večera 8·- din. Može se dobiti i ceo pansion. Hrana domaća, čistota odlična. Klub se nalazi u samom centru varoši i lako je pristupačan vezi tramvajskoj sa parabrodom i železničkom stanicom. Za studentkinje se daje pansion, stan, hrana i sve ostalo. — Za sve uslove obratiti se na: Ženski Klub, Beograd, Knez Mihailova ulica br. 46.

Štamparija „Privrednik“ Živ. D. Blagojević, Knez Mihailova ul. 3. Beograd, Telefon 21-450